

Kalevi Pihlaja

* 13.2.1940 † 2.9.2022

Professori Toivo Kalevi Pihlaja kuoli 82-vuotiaana 2. syyskuuta 2022. Hän oli syntynyt 13. helmikuuta 1940 Aurassa ja asui lapsuutensa Mellilässä. Hän valmistui ylioppilaaksi vuonna 1958 Elisenvaaran lukioista Kyrössä, joka tuohon aikaan kuului Karinaisten kuntaan. Asevelvollisuutensa Pihlaja suoritti seuraavana vuonna Turun laivastoasemalla, jonka jälkeen hän aloitti opintonsa Turun yliopiston matemaattis-luonnontieteellisessä tiedekunnassa. Valmistuttuaan kemian maisteriksi hän suoritti jatko-opintonsa professori Pentti Salomaan ohjauksessa ja väitteli tohtoriksi vuonna 1967 aiheenaan *Kinetic conformational analysis of 1,3-dioxane and its methyl derivatives*.

Väittelyn jälkeinen tutkimustyö ohjautui erityisesti heterosyklisten yhdisteiden rakennetutkimukseen. Tutkijauransa alussa hän hyödynsi perinteisiä fysikaalisen kemian menetelmiä reaktiokinetiikkaa ja kalorimetriaa orgaanisten reaktioiden kvantitatiiviseen kuvaamiseen. Jo 1970-luvulla, samanaikaisesti silloisen kollegansa Jaakko Paasivirran kanssa, alkoi modernin NMR-spektroskopian ja massaspektrometrian hyödyntäminen heterosyklisten ja ympäristölle haitallisten yhdisteiden sekä luonnon aineiden rakennetutkimuksissa. Pihlaja

meritoitui poikkeuksellisen nopeasti rakennekemian ja orgaanisten molekyylien konformaatioanalyysin taitajana ja saavutti alalla kansainvälisesti arvostetun aseman. Hänet nimitettiin fysikaalisen orgaanisen kemian dosentiksi Turun yliopistoon vuonna 1969 ja orgaanisen kemian apulaisprofessoriksi vuonna 1971. Vuosina 1973–1974 Pihlaja työskenteli vierailevana professorina Stirlingin yliopistossa, Skotlannissa, jossa pääsi tutustumaan heterosyklisten yhdisteiden NMR-spektroskopiaan ja vuosina 1977–1978 New York State College:ssa Potsdamissa, USA:ssa, jossa hän perehtyi massaspektroskopian hyödyntämiseen orgaanisten yhdisteiden rakennetutkimuksessa. Jo Potsdamin aikana hänet nimitettiin vuonna 1978 Turun yliopiston fysikaalisen kemian professoriksi.

Kalevi Pihlajan tutkimustoiminta laajeni 1980-luvulla ympäristökemiaan ja yleisemminkin ympäristön tilan tutkimukseen ja edelleen 1990-luvulla luonnonaineiden kemiaan. Aihepiirit näkyvät vahvana hänen julkaisutoiminnassaan. Tutkimustyönsä ohella hän toimi Suomen Suoseuran puheenjohtajana, oli Maj ja Tor Nesslingin säätiön pitkäaikaisena asian tuntijajäsenenä ja piti aktiivisesti yhteyttä

turvetta hyödyntävään teollisuuteen erityisesti ympäristökäytöksissä.

Professori Pihlajan kansainvälinen yhteistyö ulottui Iso-Britannian ja USA:n ohella moniin itäisen Euroopan tutkimusryhmiin ja säilyi vuosikymmenten ajan aktiivisena. Erityisesti mainittakoon yhteistyö synteettisen orgaanisen kemian alalla Albert Szent-Györgyi lääketieteellisen yliopiston, Jozsef Attila yliopiston (yhdistyivät vuonna 2000 Szegedin yliopistoksi), Bratislavan Comenius yliopiston, Kosice yliopiston, Slovakian Tiedeakatemian, Potsdamin yliopiston, Kocaelin yliopiston (Turkki), Lublinin lääketieteellisen yliopiston, Gdanskian yliopiston ja Tarton yliopiston kanssa. Hänet kutsuttiin Albert Szent-Györgyi Medical yliopiston farmakologian kunniatohtoriksi vuonna 1989, Pietarin yliopiston fysiikan kunniatohtoriksi vuonna 2000 ja Åbo Akademin filosofian kunniatohtoriksi vuonna 2005. Suomalaisen Tiedeakatemian jäseneksi hänet kutsuttiin vuonna 1982 vain 42-vuotiaana.

Professori Pihlaja oli menestynyt opettaja ja tieteen edistäjä. Merkittävimpänä saavutuksena opetuksen saralla voitaneen pitää ympäristön ja luonnonaineiden kemian opintolinjan perustamista Turun yliopistoon ja myöhemmin EU:n yhteistyöhankkeena Tarton yliopistoon. Hänen ohjauksessaan 36 jatko-opiskelijaa on väitellyt tohtoriksi. Hänen opetusportfolioonsa kuuluivat muun muassa rakennekemian, konformaatioanalyysin, massaspektroskopian, ympäristökemian ja luonnonaineiden kurssit. Pihlaja vaikutti merkittävästi siihen, että Turkuun saatiin ensimmäinen nykyaikainen NMR-spektrometri, JEOL GX400, vuonna 1984 ja että Turun yliopisto ja Åbo Akademi perustivat yhteisen Kemian laitekeskuksen. Laitekeskukseen hankittiin yhteisellä rahoituksella kalliita

analyysilaitteita, käytännössä NMR- ja massaspektrometreja. Laitekeskus tunnetaan nykyään nimellä Turku Centre for Chemical and Molecular Analytics (CCMA) ja se sijaitsee yliopistojen yhteisessä Aurum-rakennuksessa.

Professori Pihlaja oli useiden kotimaisten ja kansainvälisten kokousten järjestäjä rakenneanalyysin, synteettisen orgaanisen kemian ja ympäristökemian aloilla. Erityisesti mainittakoon hänen roolinsa perustettaessa Suomalaisten Kemistien Seuran alaista NMR-jaostoa 1970-luvulla, jonka pääasialliseksi toimintamuodoksi muodostui vuosittaisten valtakunnallisten NMR-päivien järjestäminen. Toiminta jatkuu edelleen. Uransa aikana hän luennoi yli 20 maassa ulottaen matkansa aina Japaniin ja Uuteen Seelantiin saakka.

Mittavan tieteellisen uransa ohessa professori Pihlaja hoiti lukuisia luottamustehtäviä. Hän toimi matemaattisluonnontieteellisen tiedekunnan dekaanina Turun yliopistossa (1981–1986) ja jäsenenä Suomen Akatemian luonnontieteellisessä toimikunnassa (1980–1985). Hän oli toimija, joka laajalti tunnettiin tutkijayhteisössä. Tasavallan presidentti Martti Ahtisaari myönsi professori Pihlajalle hänen ansioistaan Suomen Valkoisen Ruusun ritarikunnan I luokan ritarimerkin vuonna 1995.

Professori Pihlaja osallistui vielä eläkepäivilläänkin aktiivisesti tutkimuksen tekoon ja oli mukana lähes 20 tieteellisen julkaisun kirjoittamisessa, joskin suuntautui harrastuksiinsa enenevässä määrin. Näistä mainittakoon ansiot keittotaidon osalta hänen saatuaan mestarikokkinimityksen Chevalier du Bailliage de Finlande (Confrérie de la Chaîne des Rotisseurs) 2019. Emeritusprofessorina hän antoi mielellään haastatteluja ja kertoi esimerkiksi

metsän parantavasta voimasta ja siihen liittyvästä tutkimuksesta. Hänen uusperheensä kuuluivat vuodesta 1996 lähtien vaimo Anne ja hänen lapsensa, minkä myötä ajan kuluessa hänestä tuli yhdeksän lapsenlapsen rakastettu isoisä. Viihtymi-

sestä lasten kanssa oli osoituksena vapaaehtoistoiminta Lausteen peruskoulun ensimmäisen ja toisen asteen ”kouluvaarina”. Eläkepäivillään Pihlaja ehti myös kalastaa siikaa ja silakkaa ja nauttia yhteisestä ajasta perheen ja lastenlasten kanssa.

Harri Lönnberg, Maarit Karonen, Juha-Pekka Salminen ja Jouko Korppi-Tommola